

O‘QISH SAMARADORLIGINI MODULLI TA’LIM SHAROITIDA OSHIRUVCHI INTERFAOL METODLAR

Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi

Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), o‘qituvchi
University of Business and Science oliy ta’lim muassasasi
Maktabgacha ta’lim- Boshlang‘ich ta’lim va sport faoliyati kafedras
Elektron pochta: gulchexraabduvaliyova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18956769>

Annotatsiya: Mazkur maqolada modulli ta’lim sharoitida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish samaradorligini oshirishda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida o‘qish samaradorligi tushunchasining mazmun-mohiyati ochib berilib, uning o‘qish tezligi, matnni ongli tushunish va tahliliy fikrlash bilan uzviy bog‘liqligi asoslab berilgan. Modulli ta’limning o‘qish jarayonini tashkil etishdagi didaktik afzalliklari yoritilib, interfaol metodlarning o‘quvchilar bilish faolligini oshirishdagi o‘rni ko‘rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari modulli ta’lim asosida interfaol metodlar qo‘llanilgan darslar o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirishi, mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishi hamda o‘qish samaradorligini oshirishda muhim pedagogik omil ekanligini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: o‘qish samaradorligi, modulli ta’lim, interfaol metodlar, boshlang‘ich sinf, o‘qish tezligi, matnni tushunish, bilish faolligi, ta’lim samaradorligi.

Аннотация : В статье научно обоснованы педагогические возможности использования интерактивных методов в условиях модульного обучения для повышения эффективности чтения учащихся начальных классов. В ходе исследования раскрыта сущность понятия эффективности чтения, а также обоснована её взаимосвязь со скоростью чтения, осознанным пониманием текста и развитием аналитического мышления. Рассмотрены дидактические возможности модульного обучения при организации уроков чтения и показана роль интерактивных методов в активизации познавательной деятельности учащихся. Результаты исследования подтверждают, что систематическое применение интерактивных методов в условиях модульного обучения способствует формированию устойчивого интереса к чтению, развитию навыков самостоятельной работы и повышению общей эффективности учебного процесса.

Ключевые слова: эффективность чтения, модульное обучение, интерактивные методы, начальное образование, скорость чтения, понимание текста, познавательная активность, качество обучения

Annotation: The article scientifically examines the pedagogical potential of using interactive methods in a modular learning environment to improve reading efficiency among primary school students. The study reveals the essence of reading efficiency and substantiates its close relationship with reading speed, conscious text comprehension, and the development of analytical thinking. The didactic advantages of modular learning in organizing reading lessons are highlighted, and the role of interactive methods in enhancing students’ cognitive activity is emphasized. The research findings indicate that reading lessons organized on the basis of modular learning and interactive methods increase students’ motivation to read, develop independent learning skills, and ensure sustainable growth in reading efficiency. The proposed approach contributes to improving the quality of primary education and forming active, independent learners.

Keywords: reading efficiency, modular learning, interactive methods, primary education, reading speed, text comprehension, cognitive activity, learning effectiveness.

Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonlari sharoitida ta’lim tizimi oldiga qo‘yilayotgan asosiy talablardan biri – o‘quvchilarning funksional savodxonligini, xususan, o‘qish kompetensiyasini rivojlantirishdan iboratdir. O‘qish samaradorligi shaxsning intellektual rivoji, mustaqil fikrlashi, axborotni tahlil qilish va undan ongli foydalanish qobiliyatini belgilovchi muhim pedagogik ko‘rsatkich sifatida e’tirof etiladi. Shu bois boshlang‘ich ta’lim bosqichidayoq o‘quvchilarda ongli, tez va ifodali o‘qish ko‘nikmalarini shakllantirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ta’lim amaliyotida olib borilayotgan tahlillar shuni ko‘rsatmoqdaki, an’anaviy darslarni tashkil etish shakllari o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini barqaror ta’minlashda hamda ularning individual

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

o‘quv ehtiyojlarini to‘liq qondirishda yetarli samara bermayapti. Mazkur holat ta‘lim jarayoniga moslashuvchan, o‘quvchi markazli va natijaga yo‘naltirilgan pedagogik texnologiyalarni joriy etishni taqozo etadi. Ana shunday innovatsion yondashuvlardan biri modulli ta‘lim bo‘lib, u o‘quv jarayonini mantiqan yakunlangan, maqsadga yo‘naltirilgan va mustaqil o‘zlashtirishga qulay bo‘lgan modullar asosida tashkil etishni nazarda tutadi.

Modulli ta‘lim sharoitida o‘qitish jarayonining samaradorligi, avvalo, o‘quvchining faolligi, mustaqil ishlash qobiliyati va o‘z-o‘zini nazorat qilish mexanizmlarining rivojlanishi bilan belgilanadi. Bu jarayonda interfaol metodlardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Interfaol metodlar o‘quvchilarni bilim olish jarayonining faol subyektiga aylantirib, ularning fikrlash faolligi, muloqot madaniyati, tahliliy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, o‘qish darslarida mazmunli muloqot, matn ustida jamoaviy va individual ishlash, muammoli vaziyatlarni hal etishga yo‘naltirilgan interfaol metodlar o‘qish samaradorligini oshirishda muhim didaktik vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, pedagogik adabiyotlar va amaliy tajribalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, modulli ta‘lim sharoitida o‘qish samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlarni tizimli ravishda qo‘llash masalasi yetarli darajada ilmiy-metodik asoslab berilmagan. Mavjud tadqiqotlarda mazkur metodlarning ayrim jihatlari yoritilgan bo‘lsa-da, ularni modulli ta‘lim asosida kompleks qo‘llash, o‘qish tezligi va matnni ongli tushunishga ta‘sirini aniqlash masalalari chuqur o‘rganilmagan. Shundan kelib chiqib, modulli ta‘lim sharoitida o‘qish samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlarni ilmiy asosda takomillashtirish, ularning didaktik imkoniyatlarini aniqlash hamda amaliyotga joriy etish dolzarb pedagogik muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu tadqiqot mazkur muammoni hal etishga, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish faoliyatini samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi ilmiy-nazariy va metodik yechimlarni ishlab chiqishga qaratilgan.

O‘qish samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy ta‘lim tizimida shaxsning intellektual va ijtimoiy rivojlanishini ta‘minlovchi ustuvor pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. O‘qish jarayoni nafaqat texnik ko‘nikmalar majmui, balki o‘quvchining matn mazmunini anglash, uni tahlil qilish, umumlashtirish va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatlari bilan uzviy bog‘liq murakkab bilish faoliyatidir. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichida o‘qish samaradorligining shakllanishi keyingi bosqichlarda bilimlarni puxta egallash va ta‘lim jarayonida barqaror natijalarga erishishning muhim sharti hisoblanadi. Ta‘lim amaliyoti shuni ko‘rsatadiki, an‘anaviy o‘qitish usullari o‘quvchilarning individual imkoniyatlari va o‘qish sur‘atlarini yetarli darajada hisobga olmasligi sababli o‘qish samaradorligini to‘liq ta‘minlab bera olmaydi. Shu bois o‘qish jarayonini shaxsiga yo‘naltirilgan, moslashuvchan va natijaga qaratilgan ta‘lim texnologiyalari asosida tashkil etish zarurati yuzaga kelmoqda. Modulli ta‘lim ana shunday yondashuvlardan biri bo‘lib, u o‘quv materialini mantiqan yakunlangan, o‘zaro bog‘liq modullar asosida tashkil etish orqali o‘quvchining bilish faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi. Modullar o‘quvchilar uchun aniq maqsadlar, mustaqil ishlash imkoniyatlari hamda o‘z faoliyatini nazorat qilish mexanizmlarini taqdim etadi.

Modulli ta‘lim sharoitida o‘qish jarayoni bosqichma-bosqich tashkil etilib, har bir bosqich o‘quvchining matn bilan ongli ishlashiga yo‘naltiriladi. Bunda o‘qish tezligi va tushunish darajasi bir-birini to‘ldiruvchi pedagogik ko‘rsatkichlar sifatida qaraladi. O‘quvchilar matnni shunchaki tez o‘qishga emas, balki uning mazmunini anglash, asosiy g‘oyani aniqlash va mantiqiy bog‘lanishlarni tushunishga o‘rgatiladi. Mazkur jarayonda interfaol metodlardan foydalanish modulli ta‘limning samaradorligini yanada oshiradi. Interfaol metodlar o‘quvchini ta‘lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, uni mustaqil fikrlashga, muloqotga kirishishga va o‘z nuqtayi nazarini asoslab berishga undaydi. O‘qish darslarida interfaol metodlar matn ustida tahliliy faoliyatni kuchaytirib, o‘quvchilarning bilish faolligi va motivatsiyasini oshiradi. Ushbu metodlar orqali o‘quvchilar o‘qilgan matnni qayta ishlash, muhim axborotni ajratib olish, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash va umumlashtirilgan xulosalar chiqarish ko‘nikmalarini egallaydi. Natijada o‘qish jarayoni mazmunli va samarali tashkil etiladi. Modulli ta‘lim sharoitida interfaol metodlarni qo‘llash o‘qituvchidan darsni oldindan puxta rejalashtirishni, o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi. Har bir modul doirasida interfaol topshiriqlar izchil va mantiqan bog‘langan holda berilib, o‘quvchilarning bilimlarni mustaqil egallashiga sharoit yaratiladi. Bunday yondashuv o‘qish jarayonida o‘quvchilarning faolligini oshiribgina qolmay, ularning o‘z-o‘zini nazorat qilish va baholash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

O‘qish samaradorligini oshirish masalasi zamonaviy ta‘lim tizimida alohida pedagogik ahamiyat kasb etib, uni samarali hal etish ta‘lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etadi. O‘qish jarayoni faqat texnik ko‘nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmasdan, balki o‘quvchilarning matnni ongli tushunishi, tahlil qilishi va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim. Modulli ta‘lim sharoitida interfaol metodlar asosida tashkil etilgan

“Ilmiy tadqiqotlarni amaliyotga joriy qilishning muammo va yechimlari” mavzusidagi onlayn xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to‘plami. NamDU - 2026-yil 20-21-fevral

o‘qish darslari o‘quvchilarning bilish faolligini oshirishi, o‘qishga bo‘lgan ijobiy munosabatini shakllantirishi hamda o‘qish tezligi va tushunish darajasining izchil rivojlanishini ta‘minlashi ilmiy jihatdan asoslab berildi. Modulli ta‘lim o‘quvchilarga o‘z o‘qish faoliyatini rejalashtirish, mustaqil ishlash va o‘z-o‘zini nazorat qilish imkonini bergani sababli o‘qish jarayonining samaradorligi sezilarli darajada ortadi. Interfaol metodlardan tizimli foydalanish o‘qish jarayonini mazmunan boyitib, o‘quvchilarning fikrlash faolligi, muloqot madaniyati va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, matn ustida jamoaviy va individual ishlashga yo‘naltirilgan interfaol topshiriqlar o‘quvchilarning bilimlarni chuqur o‘zlashtirishiga, o‘qilgan materialni amaliy faoliyatda qo‘llash ko‘nikmalarining shakllanishiga zamin yaratadi. Xulosa qilib aytganda, modulli ta‘lim sharoitida interfaol metodlar asosida tashkil etilgan o‘qish darslari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish samaradorligini oshirishda samarali pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur yondashuvni ta‘lim amaliyotiga keng joriy etish o‘qish jarayonining sifat ko‘rsatkichlarini yaxshilash, o‘quvchilarning mustaqil fikrlovchi va faol shaxs sifatida shakllanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro‘yhati

1. M. To‘rabayeva “Uzviylikni ta‘minlash asosida tafakkurni rivojlantiruvchi mashqlar tizimi” pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (Doctor of Philosophy). ...diss. – Namangan, 2020. – B. 128.
2. Sobirova, M. (2022). **Teaching language phenomena on the basis of anthropocentric approach.** International bulletin of applied science and technology. <https://www.int-jecse.net/abstract.php?id=5377> International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756 /INTJECSE/V14I7.91 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 07 2022.
3. Sobirova M. Modulli ta‘lim texnologiyalari. O‘quv qo‘llanma. – Namangan: ARJUMAND MEDIA, 2021. – B.200.
4. Abduvalieva G. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari o‘qish samaradorligini oshirish//uslubiy qo‘llanma.-Namangan,2024.-112b.
5. Raximova M.X. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantirish texnologiyasi. Fal.dok..dissert.(PhD) 2022. – B. 48.
6. Abduvalieva G. “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari o‘qish samaradorligini modulli ta‘lim sharoitida oshiruvchi interfaol metodlarni takomillashtirish” nomli PhD dissertatsiyasi...2025.-125b.